

Egy nemzetközi kutatási projekt tanulmánykötetének bemutatása

Izsák, É. – Schulz, M. (Hrsg): Cityfunktionen im Wandel – Berlin und Budapest. Berliner Geographische Arbeiten Heft 104. Geographischen Institut der Humboldt Universität zu Berlin. p. 203

A globalizáció térnyerése, a társadalmi, gazdasági és politikai rendszerváltozás folyamatai alapvető változásokat eredményeztek a nagyvárosi terek térszerkezetének, strukturális mechanizmusainak alakulásában, amelyek tudományos vizsgálatai új kihívásokat jelentek a földrajztudomány képviselői számára.

Jelen tanulmánykötet a Berlini Humboldt Egyetem Földrajzi Intézetének és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Regionális Földrajzi Tanszékének kutatócsoportjainak közös munkája, a kutatócsoport vezetőinek, Prof. Marlies Schulz és Izsák Éva szerkesztésével ***A budapesti és a berlini city összehasonlítása*** című kutatás legfontosabb tudományos eredményeit ismerteti.

A Magyar Ösztöndíj Bizottság és a Deutscher Akademischer Austausch Dienst támogatásával, 2004 és 2006 között megvalósult tudományos kutatás legfontosabb célja a két város belső speciális egységének feltárása volt. Nyomon követtük a city területének strukturális változásait, funkcionális átalakulását öt kiválasztott – a szakirodalom alapján a cityképződést alapvetően meghatározó – szektor (lakásviszonyok és lakófunkció, kiskereskedelem, kulturális intézmények, kormányzati és pénzügyi szektor) időbeli és térbeli átalakulási folyamatait, intenzitását és dinamikáját, ez által igyekeztünk bemutatni a két város cityterületének alapvető különbségeit és hasonlóságait. A kutatás további kérdései között szerepelt a city területén jelentkező új szereplők feltárása, a funkcióbővülés vagy csökkenés feltérképezése, a fejlődési-átalakulási dinamika legfontosabb gazdasági, térszerkezeti és politikai következményeinek tudományos módszerekkel történő megismerése.

A funkcionális és területi átalakulás jellemzőinek bemutatása három olyan időszakon keresztül történt, amely mindkét város esetén relevánsak és alapvető korszakhatároknak tekinthetők, ezek által biztosítottuk az összehasonlítás lehetőségét is: a második világháború előtti és azt követő időszak, valamint a kutatás fókuszpontját meghatározó – 1990 utáni korszak. A kutatás során elméleti és empirikus módszerek kerültek alkalmazásra, amelyek eredményeképpen megismerhetővé váltak az egyes szektorok és funkciók cityképző hatásai, valamint az, hogy a citystruktúra eltérései hogyan mutatkoznak meg a két fővárosban, Berlinben és Budapesten.

A tanulmánykötet angol, német és magyar nyelvű tanulmányok segítségével, négy nagy fejezetben mutatja be a kutatócsoport munkáinak eredményeit az egyes funkciók részletes

elemzéseivel. A bevezetést, a kutatás háttérének megismerését követően a kutatás vezetői átfogó tanulmányok keretében ismertetik a két város történeti fejlődését, annak meghatározó elemeit és eseményeit, a cityterület alakulására ható tényezőket.

A harmadik fejezetben kerül sor az egyes funkciók és szektorok részletes bemutatására, egyúttal a közös vonások és különbségek ismertetésére is. Marlies Schulz és Izsák Éva tanulmányaiban összehasonlításra kerültek a lakófunkció cityterületen történő megjelenése, annak jellegzetességei. Ezt követi Uzzoli Annamária és Elmar Kulke közös munkája, amely a kiskereskedelem térszerkezeti alakulását vizsgálta a két városban, majd Sebastian Kinder és Váradi Zsuzsanna a pénzügyi szektor két fontos szereplőjének, a bankok és biztosítások területi elhelyezkedésének változását elemezte. Ehhez szorosan kapcsolódnak a kormányzati székhelyek területi elhelyezkedések sajátosságai, amellyel Heike Pethe és Nikitscher Péter foglalkozott. A kultúra ma már sajátos funkcióját képezi a citynek, amely egyre növekvő intézményrendszerével a belvárosi terek városképéhez és imázsához szorosan kapcsolódik, erről számol be Katja Adelhof és Nikitscher Péter összehasonlító elemzése. A tanulmánykötet zárófejezetében foglaljuk össze a kutatás legfontosabb eredményeit, amelyhez mindenképpen szükséges volt, hogy részeredményeinket folyamatos összehangoljuk, és a fenti funkciókat és a térszerkezeti változásokat részletesen, több tudományterület aspektusából is elemezzük.

Az eredmények közül kiemelhető, hogy mindkét fővárosban egyre inkább megfigyelhető a city térbeli terjeszkedése. Az 1990-es évek előtti időszakhoz képest jelentősebbé válnak funkciói, a lakosság és a gazdasági telephelyek koncentrációja jelenik meg, a lakófunkció jelentőségének növekedése tapasztalható, tehát összességében a két város esetén az amerikai városfejlődési modellek és elméletek alkalmazására nem alkalmas, és a várostervezésben kialakított modellek hasznosíthatósága korlátozott. Fontos következtetésünk, hogy a funkciók és ágazatok decentralizációja és differenciálódása egyszerre tapasztalható Budapest és Berlin cityterületén, két folyamat, amely a városfejlesztés új nemzetközi irányzatainak vizsgálatát teszik lehetővé.

Váradi Zsuzsanna
geográfus, tudományos segédmunkatárs
MTA Szociológiai Kutatóintézet
Város- és Környezetszociológiai Műhely